

VIERA, NÁBOŽENSKÉ VZDELÁVANIE A DISKRIMINÁCIA

URČENÉ ŠKOLSKÝM A MIMOŠKOLSKÝM PRACOVNÍKOM

Výučba náboženskej výchovy v školách, podobne ako je to v prípade ostatných všeobecnovzdelávacích predmetov, si vyžaduje špecializovanú didaktickú prípravu pedagógov. V rámci pedagogicko-psychologickej prípravy učiteľov ju poskytuje kľúčový predmet tradične nazývaný predmetová didaktika. V našom prípade budeme hovoriť o konkrétnej didaktike predmetu „náboženská výchova“.

Viera je presvedčenie v existenciu božstva alebo viacerých božstiev, ktoré majú nadprirodzenú moc a ovplyvňujú osudy ľudí a sveta. Veriaci majú rôzne náboženské presvedčenia a praktikuju svoju vieru prostredníctvom modlitieb, rituálov a dodržiavania náboženských zásad. Náboženstvo je orga-

nizovaný systém viery, ktorý zahŕňa presvedčenie o existencii božstva alebo duchovných entít, spoločenské normy, rituály a náboženské praktiky. Existuje mnoho rôznych náboženstiev na celom svete, vrátane kresťanstva, islamu, buddhizmu, hinduizmu a mnohých ďalších, každé s vlastnými vierovyznaniami a tradíciami.

VIERA A ATEIZMUS

Ateizmus je presvedčenie, že neexistuje žiadne božstvo alebo nadprirodzená bytosť. Ateisti veria, že svet existuje bez akejkolvek božskej existencie a nepodporujú náboženstvo ani vieru v nadprirodzené bytosti.

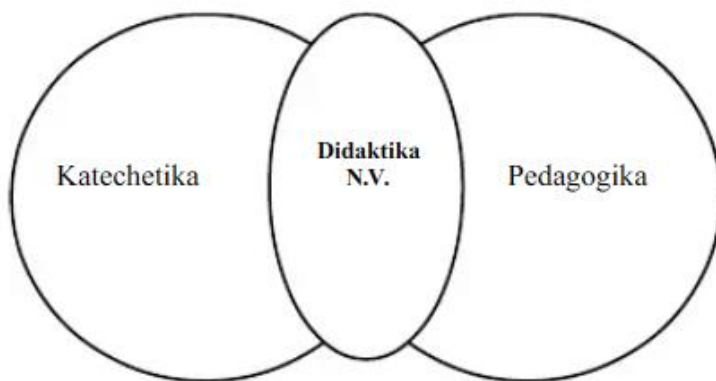
MINISTERSTVO PRÁCE,
SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond
Európsky fond regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

Vzťah didaktiky náboženskej výchovy, katechetiky a pedagogiky

KATECHETIKA

ako „náboženská pedagogika“ má úzky vzťah k všeobecnej pedagogike (čiževede o výchove človeka). Jej cieľ však určuje teológia. Katechetika teda predstavuje takú ve-du o výchove, ktorá je postavená na základoch kresťanskej viery a je teocentrická. Pedagogika je tiež veda o výchove, je však budovaná na antropocentrickej filozofii. Z tohto hľadiska je teda pedagogika pre katechetiku pomocnou vedou práve tak, ako pedagogika má radu rôznych a sebe blízkych vied, ktorých poznatky spracováva sebe vlastným spôsobom a potom ich uvádza do celkového systému poznatkov.

V RÁMCI KATECHETIKY ROZ- NÁVAME TRI SUBDISCIPLÍNY:

- principiálna katechetika, charakterizujúca predpoklady katechetického zvestovania, ciele a prostriedky;
- materiálna katechetika, popisujúca katechetické učivo;
- formálna katechetika, pojednávajúca o metódach a formách katechetickej činnosti

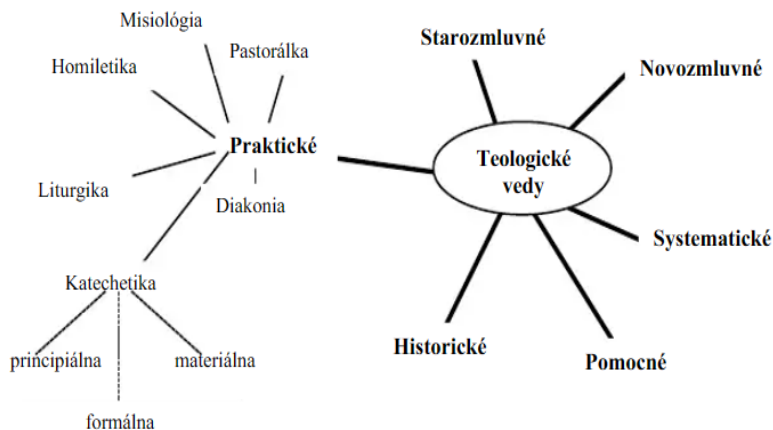
MINISTERSTVO PRÁCE,
SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond
Európsky fond regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

Postavenie náboženskej výchovy

Problematiku postavenia náboženskej výchovy v slovenskom školstve je potrebné začať osvetlením jej diachrónneho aspektu v slovenskom, resp. česko-slovenskom prostredí. Hoci s týmto historickým vývinom teórie a praxe vyučovania náboženstva sú neoddeliteľne spojení takí významní protagonisti náboženskej výchovy, ako J. A. Komenský a M. Bel, vzhľadom na ciele tejto publikácie pôjde len o stručný popis etapy z dejín školstva v 20. storočí. Pôvodnými formami výučby náboženskej výchovy na území Čiech, Moravy a Slovenska boli, podľa kategorizácie Š. Šveca dva základné druhy edukácie:

- informálna edukácia v rodinách;
inštitucionalizovaná
cirkevná edukácia či už nonformálna (nedeľné školy) alebo formálna (v rámci cirkevných škôl) edukácia.
- Náboženstvo bolo ako školský predmet zavedené v dobe Reformácie, keď ho v roku 1528 F. Melancthon navrhol zaradiť do protestantského školského systému.

Náboženstvo sa neskôr vyučovalo aj v systéme verejných škôl, ktoré vznikli pod vplyvom pietizmu a osvietenectva. V 19. a začiatkom 20. storočia došlo k napätiu medzi nedogmatickou výučbou náboženstva v škole, ktoré malo

viest k rozvíjaniu religiozity u detí, a dogmatickou cirkevnou katechézou v zmysle konfirmačného vyučovania v cirkvách, v žiadnom prípade nie v nezávislých školách. Nepriaznivo sa na vývoji náboženskej výchovy podpísalo aj obdobie teologického liberalizmu.

Po roku 1918

Po roku 1918 sa český protestantizmus dobrovoľne vzdal svojho vlastného školstva a nechal ho v rukách prvej Československej republiky. Tá cirkvám tzv. Malým školským zákonom z 13.7. 1935 zaručila výučbu náboženstva ako

povinného vyučovacieho predmetu v štátnych školách s dvojhodinovou dotáciou týždenne. Rodičia aj cirkvi ju pokladali za základný pro-striedok kresťanskej náboženskej výchovy detí. Paragraf č. 3 tohto zákona obsahoval odstavec č. 5 o oslobodení žiaka bez vyznania alebo vyznania štátom neuznaného od vyučovania náboženstva, pokiaľ o to písomne požiadali jeho rodičia alebo výchovní zástupcovia. Základnou katechetickou formou práce tak bola výučba náboženskej výchovy v školách, ktorú vyučovali predstavitelia cirkvi.

Prenesenie ťažiska katechetckej činnosti do vyučovacej hodiny v

MINISTERSTVO PRÁCE,
SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond
Európsky fond regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

sekularizovanej škole, jej odpútanie od rodiny a od zboru však viedlo k veľmi neblahým dôsledkom. Väčšinou sa zúžila sa na moralizovanie a preťažovala farárov, nakoľko zároveň pretrvával nedostatok riadne školených katechetov. V 1948 bol vydaný školský zákon č. 95/1948 Zb., ktorým sa vyučovanie náboženstva a jeho vyučujúci dostávajú do silnejšieho vzťahu práve so štátnymi úradmi, nahrádzajúc vzťah s cirkvami. V r. 1949 zákonom č. 217/1949 (Zákon o zriadení Štátneho úradu pre veci cirkevné) bolo vyučovanie náboženstva, vrátane učiteľov ná-

boženstva, viac-menej vyňaté z právomoci ministerstva školstva, vied a umení a prevedené pod právomoc Štátneho úradu pre veci cirkevné. V školách sa začala programovo presadzovať ateistická výchova, ktorej dôsledky pretrvávajú do súčasnosti. V období socializmu bolo povinné vyučovanie náboženskej výchovy zrušené.

Po roku 1993

Významným prelomom v histórii náboženskej výchovy bol 1. september 1993, keď vláda novej Slovenskej republiky vydala svoje Programové vyhlásenie, na zákla-

MINISTERSTVO PRÁCE,
SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond
Európsky fond regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

de ktorého mal byť na základných školách vytvorený nový povinne voliteľný predmet náboženská výchova a jeho alternatíva etická výchova.

Následne dňa 19.8. 1993 vyšlo Rozhodnutie Ministerstva školstva a vedy SR o zaradení náboženskej a etickej výchovy ako povinne voliteľných predmetov do vyučovacieho procesu vo všetkých ročníkoch II. stupňa štátnych základných škôl a v 1. –2.ročníku stredných škôl, obe v rozsahu jednej hodiny týždenne. V cirkevných školách je dotácia náboženskej výchovy o jednu hodinu týždenne vyššia.

K výraznému posunu vo vyučovaní náboženskej výchovy došlo v roku 2004 na základe dvoch významných májových dokumentov. Jedným z nich je Dohoda medzi SR a registrovaným cirkvami a náboženskými spoločnosťami o náboženskej výchove a vzdelávaní č. 395/2004 Z. z., nasledujúca chronologicky za Zmluvou medzi SR a Svätou stolicou o katolíckej výchove.

DOHODA O VZDELÁVANÍ NÁBOŽENSTVA

Podpísanie Dohody prakticky znamená, že cirkvi, ktoré ju podpísali, majú právo vyučovať svoju náboženskú výchovu v štátnych školách, pokiaľ o to prejavia záujem a splnia všetky právne požiadavky na kvalitu jej zabezpečenia.

Dohoda sa týka nasledujúcich jedenástich registrovaných cirkví a náboženských spoločností:

Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania na Slovensku;
Reformovanej kresťanskej cirkvi na Slovensku;
Pravoslávnej cirkvi na Slovensku;
Evanjelickej cirkvi metodistickej, Slovenskou oblasťou;
Bratskej jednoty baptistov v SR;
Cirkvi bratskej v SR;
Cirkvi adventistov siedmeho dňa, Slovenským združením;
Apoštolskej cirkvi na Slovensku;
Ústredného zväzu Židovských náboženských obcí v SR;
Starokatolíckej cirkvi na Slovensku;
Cirkvi československej husitskej na Slovensku

Ciele vyučovania náboženstiev

rozvoj osobnosti žiaka;
rešpektovanie iných;
citová a intelektuálna empatia;
sloboda, zodpovednosť,
kritickosť;
schopnosť porozumieť;
schopnosť viesť dialóg.

Vyučovanie náboženstiev by malo byť súčasťou mravnej výchovy v škole. Dominujúcim princípom kurzu by malo byť pochopenie, že život je hodnota a sloboda je hodnota.

Náboženské vyznanie alebo viera znamená, že vyznávate určité náboženstvo alebo ho nevyznáivate, máte inú vieru alebo presvedčenie (spravidla filozofické), alebo ste osoba neveriaca. Môžete byť členom či členkou organizovaného náboženského spoločenstva (s jednoznačne danou štruktúrou a systémom viery) ako napríklad katolíckej (rímsko-katolíckej alebo gréckokatolíckej), protestantskej (napríklad evanjelickej a.v. – luteránskej, alebo reformovanej – kalvínskej) či pravo-slávnej cirkvi, môžete byť moslim, sikh, mormon, baptista, judaista (osoba židovského vyznania) alebo neveriaci, ateista, alebo tiež nemusíte vyznávať žiadne filozofické alebo náboženské stanoviská.

MINISTERSTVO PRÁCE,
SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond
Európsky fond regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

ČO JE NÁBOŽENSKÁ DISKRIMINÁCIA?

Za diskrimináciu z dôvodu náboženstva alebo viery sa považuje aj diskriminácia z dôvodu vzťahu k osobe určitého náboženského vyznania alebo viery, napr. ak je dotknutá osoba rodinným príslušníkom osoby patriacej k určitému náboženstvu alebo je s takouto osobou nejakým iným spôsobom spájaná.

Zákaz diskriminácie môže byť porušený. A to vtedy, ak sa určité práva odopierajú osobe a zaochádza sa s ňou rozdielne (lepšie alebo horšie) ako s inou osobou nielen na základe skutočných dôvodov, ale aj na základe mylnej domnienky. K diskriminácii môže navyše dôjsť rôznymi spôsobmi a nemusí to byť vždy len priamou a zjavnou cestou. Je preto dôležité naučiť sa rozpoznávať rôzne formy diskriminácie.

Podľa rozhodnutia Ústavného súdu skutočnosť, že niekto je alebo nie je duchovným určitej cirkvi, predstavuje takisto „iné postavenie“ podľa článku 12 Ústavy SR a podľa anti-

skriminačného zákona. Osoba vykonávajúca duchovnú činnosť v rámci cirkvi teda tiež nemôže byť diskriminovaná na základe tohto dôvodu, pričom v pracovnoprávných vzťahoch aj tu platia ustanovenia všeobecnej antidiskriminačnej legislatívy a nie cirkevného práva.

ZÁKAZ AKEJKOĽVEK DISKRIMINÁCIE NA ZÁKLADE NÁBOŽENSTVA ALEBO VIERY MÁ IMPERATÍVNU POVAHU AKO VŠEOBECNÁ PRÁVNA ZÁSADA ZAKOTVENÁ V CHARTE ZÁKLADNÝCH PRÁV, TAKŽE KAŽDÝ JEDNOTLIVEC SA MÔŽE TOHTO ZÁKAZU DOMÁHAŤ V SPORE, NA KTORÝ SA VZŤAHUJE PRÁVO ÚNIE (ROZSUDOK Z 11. SEPTEMBRA 2018, IR, C-68/17).

MINISTERSTVO PRÁCE,
SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond
Európsky fond regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond
Európsky fond regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

Dopytovo-orientovaný projekt
VZDELÁVANÍM PROTI DISKRIMINÁCII U ŽIAKOV A ŠTUDENTOV

**sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu
a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci
Operačného programu Ľudské zdroje.**

**Kód projektu: 312041Z203, Operačný program Ľudské zdroje, výzva OP ĽZ DOP 2018/4.1.2/01,
Projekt sa realizuje od 1.1. 2021 do 30.6. 2023,**

Realizácia: EQUILIBRIUM EUROPE o. z., Železničná 1190/40 98601 Filákov, Slovakia
Kontakty: equilibriumeurop@gmail.com, 0948 391 627,

www.employment.gov.sk

www.esf.gov.sk